

## Szerkesztési iroda:

ur-utca, Lukács-háza 9. sz. alatt

halra, hová a lap szellemi részét  
illető közlemények intézendők.Bérmentelen levelek csak ismer  
kesekből fogadtatnak el.

## Kiadó hivatal:

Rényi Lipót könyvnyomdája, hová  
a hirdetések, előfizetési pénzek és  
kiadás körüli panaszok bérmentve  
intézendők.

## ALFÖLD

## POLITIKAI NAPILAP.

## Előfizetési feltételek:

| Helyben:         | Vidékre:         |
|------------------|------------------|
| Egész évre 12 ft | Egész évre 14 ft |
| Fél évre 6       | Fél évre 7       |
| Negy. évre 3     | Negy. évre 3.50  |

## Hirdetmények díja:

6 hasábos petit sor egy soros hírde-  
tésnél 6 kr., s minden következők-  
nél 4 kr. Bélyeg-díj külön 30 kr.  
Nyilt-tér sora 15 kr.

## A fejedelmek berlini légyottja.

Arad, szeptember 11.

(\*) Valóban érdekes olvasmány volna az, ha valaki fáradságot venne magának összegyűjteni mindazon különfélebbnél különfélebb combinációkat, conjecturákat s másféle dolgokat, melyeket a jól értesült és nem értesült, hivatalos, félhivatalos stb. közlönyök egész Európában összeirtak a fejedelmek berlini találkozásának főcélja, a nemzetközi viszonylatokra való kiváló jelentősége, messzeható horderejéről.

Ha csak egy tizedrészben is az e tárgyan világgá eresztett közleményeknek hitelt akarna adni — nagyon sajtáságos helyzetet jutna az ember, és csakugyan óriási feladat volna tiszta tájékozást szereznie magának. Legjobb azonban, ha ezen par force nagyra csinált kérdéssel szemben, a tényleges nemzetközi viszonyokat vesszük tekintetbe; így azután könnyebben tisztába jöhetünk.

Tudvalevő dolog ugyanis, miszerint a diplomatiail alkudozások és az ezek révén létrejött megállapodások csak kétes értékkel bírnak, miután azok a legtöbb esetben csak arra valók, s talán arra is vannak szánva, miszerint a jóhiszemű alattvalói fel-fogás elképzelje magának, hogy hát mégis csak abban a nagy üstben forr ki az emberiség jövője, mely körül a diplomatiail főszakácsai és kuktai forgolódnak. Ezek lennének tehát azok, kiktől a béke állandósítása, az európai constellatiókat ingathatlan alapokra fektetve s függ.

Pedig a dolog tulajdonképen úgy áll, hogy a legszebb megállapodás, mely a diplomatiail által létrehozatik, csak addig áll fenn, míg épen az egyetértő, az egymás iránt való barátságos érzelmeket ostenitáló nagyhatalmak egyike vagy másikának érdeke azt nem hozza magával, hogy felmondja a barátságot, és előbbi ígéretei, biztosításai s más minden etele egyébből, ami a diplomatiailban oly bőségesen szóratik — kénykedve szerint tabula rasa t csináljon.

Ilyenkor azután a legmesszebb ürgy is elég arra, hogy a csak kevéssel azelőtt is még legjobb barátok, mint élet-halálra ellenségek álljanak egymással szemközt. E nézetet az eddigi szerzett tapasztalatok elégszer igazolják, s még az sem marad fenn, bár vékony vigasztalásul, mintha az pessimistáknak lenne mondható. A tényekből van az, fájdalom, a lehető leghűbben mérve.

Am fujják a dicsőítés harsonáját azok, kik a fejedelmi találkozásban a tartós béke zálogát vélik rejteni — csakhogy baromlyi nagy zajt keltsenek is ezzel a népeknél, melyeknek sorsa a barátságoskodó hatalmasoktól függ, sok viszhangra nem igen fog-nak találni.

A békét, melyre Európának, s általában az emberiség cultur-fejlődésének, jólétének annyira szüksége van — nem fogja a fejedelmek találkozója és az ez alkalommal metalan adott ígéretek s kiüntetett jóakarati biztosítani. Valóban az e részben tapasztaltott vérmes reményeknek nagyon setét háttérét képezi az, hogy ugyanazon nagyhatalmak, melyek ma barátságosan nyújthat, alitólág Európa békéjének biztosítása végett, egymásnak jobbjait — mily óriási erőfeszítéseket tesznek haderejük kifejése és minél magasabb fokra emelése végett. Az ily béke maga a művelődés és iparra nézve nem egyéb, mint örökös hadiállapot, mely szakadatlanul több és több áldozatot vesz a népeknek vere és arcaik verejékével szerzett filléreiből.

Nekünk nincs hőbb óhajásunk, mint hogy a következmények, melyek talán a most végbemenő berlini találkozásból folyni fognak, minden részében megzafolják a fennebikben kifejtett állításunkat — s hogy a fejedelmek találkozója ne csak lát-

szatra, hanem tényleg is közeledés, a barátságos viszonylatnak megszilárdítása legyen azon három nagy hatalom közt, melyek kiválólag hivatva vannak hatalmi-állásuknál fogva fentartani az európai status quo t, és melyek, ha őszintén óhajtják és kölcsönös egyetértésre tudnak csakugyan jönni, képesek leendnek a békét biztosítani.

## Országgyűlési tudósítás.

A képviselőház ülése szept. 10.

Korlelnök: Gubody Sándor.

Korjegyzők: Lukács Béla, gr. Apponyi Albert gr. Keglevich Gábor, Molnár Antal, Péchy Jenő, Hedry Ernő.

A Kormány részéről: Tisza Lajos, Pauler Tivadar, Szilágyi József, Trefort Ágoston, Kerkápolyi Károly, Tóth Vilmos, Lónyay Menyhért vannak jelen.

A mult ülés jegyzőkönyvének felolvasása után elnök jelenti, hogy újabb Batta Andor, Bakcsi Ferencz, Szepessy Gyula és Hats Károly ellen érkeztek be kérvények, minél fogva ezek a kifogásolatlan képviselők jegyzékéből kitorúltak. Újabb beadták jegyzőkönyveiket Buttyán László, Szilágyi István, Máriássy Béla képviselők.

A mai ülés napirendjére a képviselőház hivatalnokainak megválasztása levén kitűzve, korlelnök felhívja a képviselőket a szavazásra. Először is az elnökre történik a szavazás.

Molnár Antal olvassa a névsort: Almássy Sándor.

Almássy Sándor: Nem szavazok. (Zaj, nem, lehet, szavazni kell)

Deák Ferencz: A szavazó czédulák ki levén osztva azokat a korjegyző urak vegyék át. A ki nem akar szavazni, egyszerűen nem nyújtja be.

A szavazás betűrendben a szavazó jegyek beadásával történik. A szavazás befejezte után a szavazatok összeolvasatnak s az eredményből kitűnik, hogy a ház elnöki székre 303 beadott szavazat közül, Bittó István 209, Várady Gábor 84, Pauler Tivadar 1, Gyuczy Kálmán 2, Perczel Béla; Korismics László Zsedényi Ede, Somssich Pál 1, Simonyi Lajos 1 szavazatot nyert, minél fogva az első általános szavazattöbbséggel a ház elnökévé választott. Három szavazat érvénytelen volt. A szélső bal a szavazástól visszatartá magát.

Erre az első alelnökre szedetnek be a szavazatok eredmény 300 beadott szavazatból nyert Perczel Béla 207, B. Simonyi Lajos 84, Bánó J. 4, Daniel P. 1, Bittó B. 1 szavazatot, érvénytelen 3. Ehhez képest Perczel Béla a ház első alelnökének jelentetik ki, mi a jobboldalról éljenzéssel fogadtatik.

A másodalelnökre 282 szavazat adatott be, ebből nyert Bánó József 202, Tisza László 74, B. Simonyi, Popescu, Torma 1—1 szavazatot, érvénytelen 3.

Várady Gábor indítványára a 6 jegyzőre és háznagyra egyszerre szedetnek be a szavazatok.

Eredmény: jegyzőkké választottak relatív szótöbbséggel: Széll Kálmán (195), Mihályi Péter (195), Szeniczey Ödön (173), Tombor Iván (189), Wächter Frigyes (181), Kis Miklós (162).

A háznagyra 276 szavazat adatott be; megválasztott Kovács László 193 szavazattal Jankovics Miklós 78 szavazata ellen, egy egy szavazatot nyertek: gr. Lónyay Menyhért (derült-ség) és Gyuczy Dénes. Három szavazati jegy üres volt.

A ház ekkép megalakulván, Gubody Sándor korlelnök örömmel vesz búcsút az elnöki széktől, nem mivel teendői nehezebbek voltak, mint hitte, de mivel tapasztalta, hogy hibái, gyengeségei iránt a ház gyengéd és figyelmes elnézését volt alkalma tapasztalni, minék emlékéit híven meg fog a őrzeni (Általános éljenzés).

Ghyuczy Kálmán indítványára a korlelnöknek jegyzőkönyvileg köszönet szavaztatik.

Bittó István az elnöki székre lépven (mi közben jobbról élénk éljenzéssel figdadtik.) kijelenti, hogy a ház belé helyezett bizalmának anélkül köteletségének ismeri az elnök megítéző állás elfogadása által megtelelni, mert biztosan hiszi, hogy a tanácskozáskor részrehajlatlan, a ház méltóságának megfelelő vezetésére irányuló nehéz teendőiből a ház tagjai pártkülönbség nélkül támogatandják. Végül jó indulatukba ajánlva magát, a király és a haza életése közt foglalja el székét. (Éljenzés.)

Elnök a t. ház további alakulása céljából a bíráló, kérvény, gazdasági, naplóíró és számvizsgáló bizottságokra vélné a szavazatok beszédését, következtetését a mentelmi s más bizottságok tagjainak megválasztása: (Helyeslés.)

Ghyuczy Kálmán kérdi, vajjon e bizottsá-

gok tagjainak száma a régi marad-e. Deák F. azon megjegyzésére, hogy később lehet pótolni megtartatik a régi szám.

Elnök felkéri azon képviselőket, kik két helyen lettek megválasztva, hogy nyilatkozzanak, melyiket kívánják megtartani; ő az a brudbágyai kerületről mondott le, hol már új választás is van elrendelve. Deák Ferencz azt hiszi, hogy az új választások elrendelésével az elnök bizandó meg. (Helyeslés.)

Mire az ülés 3 órakor véget ér. Holnap 10 órakor ülés.

Az 1873. közös hadügyi budgetet közli a „Wehrztg.“ E szerint a rendes budget összehasonlítva az 1872-ikével következő adatokat tartalmaz:

|                                      | 1873.      | 1872 volt. |
|--------------------------------------|------------|------------|
| 1. Központi vezetés                  | 2.721,057  | 2.445,860  |
| 2. Felsőbb parancsnok-ságok          | 1.962,477  | 1.750,000  |
| 3. Csapatok                          | 24.327,321 | 23.146,981 |
| 4. Katonai szekerészet               | 341,008    | 282,000    |
| 5. Katonai képző intézetek           | 1.113,068  | 1.064,772  |
| 6. Élelmezési raktárak               | 608,350    | 531,309    |
| 7. Ágy raktárak                      | 36,778     | 35,310     |
| 8. Ruházati igazgatás                | 132,500    | 128,964    |
| 9. Tűzéség                           | 2.844,507  | 2.725,090  |
| 10. Szekerészeti készlet raktár      | 110,467    | 109,000    |
| 11. Utász-készlet                    | 29,500     | 29,500     |
| 12. Genie- és építészeti igazgatóság | 2.866,651  | 2.302,640  |
| 13. Katonai földrajzi intézet        | 394,905    | 341,525    |
| 14. Katonai egészségügy              | 3.280,862  | 3.095,218  |
| 15. Ellátásügy                       | 10.301,942 | 10.500,900 |
| 16. Katonai fegyintézetek            | 59,871     | 71,967     |
| 17. Különböző kiadások               | 325,000    | 190,000    |
| 18. Természeti élelmezés             | 16.310,444 | 15.500,000 |
| 19. Legénység kosztja                | 11.323,068 | 9.800,000  |
| 20. Ruházati ágykészlet              | 8.537,534  | 6.700,900  |
| 21. Főlszerelés                      | 1.413,000  | 1.270,000  |
| 22. Altszti szolgálati díjak         | 1.900,000  | 1.950,349  |
| összesen                             | 90.949,310 | 83.971,295 |

E szerint 3.618.510 forinttal lesz több kerve, mint mennyi az idegyre volt adva.

Minthogy pedig fedezet van 4.949,310 forint, fedezni kell 86.000,000 frtot.

## A conservek és az élelmezés az Aradon összpontosított honvédségnek az őszi gyakorlatok alkalmával.

(Sz.) Mozgósítások esetében a katonai élelmezés oly nagy fontosságu, hogy annak czélszerű szervezése egyik fő feltétele egy sereg harc-képességének, mert éhes katona nem verekszik. Természetes tehát, hogy a kormányok minden kísérleteket megtesznek, hogy az élelmezést minél könnyebben s biztosabban eszközölthessék.

Ennélfogva tételt a honvédelmi miniszterium itten is kísérleteket a conserv-élelmezéssel, miután ez alig 10—15 perc alatt tökéletes jó étellé készíthetethet, mint tábori élelmi cikik különös figyelmet érdemel.

A conserv-gulyáshus, mely a kísérletek tárgyát képezte, abból áll, hogy a legjobb marhahus telaprítva (viz nélkül) zsirba pirított hagymával sózva s fűszerezve saját levében lehetőleg hermetice csukott katalanban pároltatik, s mint kész gulyáshus bádóg szelecnézkebe légmentesen elteetik.

Az eszme nem új — mert például halakat (Sardinien) bádóg szelecnézkebe, gyümölcsöket üvegekbe légmentesen eltevé régen ismerünk.

A conserv évekig tartván magát, s miután aránylag csekély súlya mellett könnyen szállítható s akár hideg állapotban is élvezhető, — de különben csekély vízzel csak egyszer felforraltva 10—5 perc alatt a legízletesbb gulyás húst nyújtja, hadjáratoknál igen czélszerű étkezési tárgynak tekintethető.

Az Aradon összpontosított honvéd csapatoknak már többször lett conserv közétkezésül, ki-oztva s bár ezen élelmi cikik mindazon felterveket igazolta, melyek azt ajánlatosá tevék, a csapatoknál még is sok ellenszenvre talált, s a katonák közt arról badarnál-badabb beszédek keringnek. Ez ellenszenv némelyek által valóságos gyűlöletet szított s azért óhajtható volna, hogy — különösen a tisztok — a legénységre inkább felvilágosítólag és biztatólag hassanak.

Minden ily fontosságu kérdések megoldásában a tisztnek közönysége t is már hibáztatjuk, amennyiben pedig azok kísérleteinél hibák fordulnak elő, azoknak elhárítására a váltetett közreműködést, nem pedig ily hibáknak nagyitva híresztelést s ez által a legénységnek visszariasztást találókn helyén.

A szombeti és vasárnapi étkezés által a le-

génytség teljesen felvilágosított, mert szombaton helyben, Aradon az összes honvédség részére a conserv-gulyás főzetett. az bizottságilag megvizsgáltatt, teljesen jónak, tiszta ízűnek, egészségesnek találtatt, s a legénység által jó ízűn elfogyasztott, s ha találkoztak is egy-egy, kik talán jobb sorsuk mellett vendéglőben étkezhetvén, azt visszautasították, s meglehetően igaztók vagy igaztottak közül lévén; e tekintetben következtetességet affektáltak — ez a siker nem gyöngítheti.

Még telyesebb volt azonban az eredmény a vasárnapi étkezés alkalmával a táborban tartott étkezésnél, hol három zászlóalj, egy lovas század, egy szőrőveg osztág, s egy a honvédséghez beosztott közös seregbeli ágyúüteg összes legénysége, s majdnem az összes tisztikar conserv-gulyást evett, s azt egyáltalában jóízűn s dicsérőleg élvezte, mi az elrendelt kísérletekre nézve a legfontosabb eredmény volt, mert a miniszterium csak arról akart meggyőződni, vajjon ezen élelmi cikik élvezhető s egészséges és izletes e azon este, ha egy hadjáratban egyébb élelmiszerek hiányában erre reá szorulóknak. Ezt a vasárnapi táborozás pedig teljesen igazolta, még pedig a miniszterium képviselői és igen sok — a csapatok létszámán tetemesen fölös törzstisztek jelenlétében — kik mindnyájan — nem kószolva, hanem jóllakva győződtek meg használatosságáról.

Ezek folytán hétfőn f. hó 9-én ismét a szokásos étkezés a laktanyai asus szerint vette kezdetét s ez alkalomból elmondjuk ennek organizatióját, s arra vonatkozó intézkedéseket a csapatok rendszeres élelmezési cikikeinek biztosítását, hadbiztonsági utasítások mellett. A csapatok illetőleg zászlóaljak kezelő hízottsága i intézik, s az ekképen biztosított s szerződött szállítmányok átvételére — s felhasználására vonatkozó executio eljárás is őket illeti.

Ezen eljárás az összpontosításnál is követte-tett, de azon különbséggel, hogy ez alkalommal a beszerzések összpontosítottak, s az összes Aradon elhelyezett csapatok részére az intézkedés az aradi 11-ik zászlóalj kezelő bizottságára bízott.

A kivétel tekintetéből a dandárhoz ha egy — s minden zászlóaljhoz szintén egy-egy élelmezési tiszt (kizárólag ezen rendeltetéssel) lett kinevezve.

A biztosított cikik beszállíttatása iránti gondoskodás az összes csapatok részére a dandár élelmezési tiszt feladata, kitől azután minden zászlóalj élelmezési tiszt azt átveszi, a mire a kimutatandó létszám s illetéki szabályok alapján jogosítva van.

Ez utóbbiak feladata ezután gondoskodni, hogy a legénység mindennel ellátassék, mely végre kellő időben azoknak szükségleteiről s hiányairól meggyőződni s azok pótlásáról gondoskodni tartoznak.

Ily élelmezési tisztnek igen terhes, de háláadatos is a feladata, s mind a mellett még oly fontos, hogy a kormány s megbízottjainak legliberalisabb intézkedései mellett is ilyen élelmezési tiszt hanyagsága, sőt csak közönyössége, de sokszor ügyetlensége miatt, a csapatok igen lényeges szükségét szenvedhetnek.

Bár pedig ez alkalommal — tekintve az intézménynek még különösen e téren való kezdetlenségét, s azt, hogy tisztjeink e szakban még nem szerezhettek gyakorlati tapasztalást, kielégítőnek kell nyilatkoztatnunk az idegi gyakorlatoknál az élelmezési eljárás, mert jóllehet, közel öt ezer ember összpontosított kezelés által láttatik el, az organizmus további közgei oly összevágólag és buzgóan működtek, hogy apróbb — de helyre hozható — hiányokat kivéve, a csapatok egyátalján minden-nel ellátottvák, és semmiféle szükségét nem szenvedtek.

A közétkezési intézést magunk a színhelyén tekintettük meg s láttuk, mily izlet sen s tisztán kezeltetik, meggyőződtünk, hogy az élelmi cikkek, hus, főzelék, zsír stb. naponkint korán reggel orvosi vizsgálat mellett a tisztok által vétetik át, s a mennyiben hibásnak találtnék, azonnal a szállító általi kicseréltetése eszközöltetik. — Megköszönlük a legénységre által főzött ételt s azt igen jó és tiszta ízűnek találtuk, s láttuk, mint sürgőződnek a tisztok e munka körül, mi teljes megnyugvásukra szolgált, — mert épen ezen fiatal tisztok ügybuzgóságától függvén a siker biztonsága, a tapasztaltak után ebben nem kételkedhetünk.

## Ghyuczy Kálmán nyilatkozata

a baloldali kör szept. 7-iki értekezletén:

Tisztelt értekezlet!

Mindenk előtt engedelmet kérek arra, hogy hosszabb ideig vehessem igénybe becses figyelmüket; mert ez szükséges a végett, hogy nézeteimet kellően kifejthessem.

Kérem azt is, hogy legyenek szivesek végig meghallgatni beszédemet, s csak azután törjenek, ha jóak látják, pálcázt feleltöm; mert előre látom, hogy mondani fogok némely oly eszméket, melyeket sokan t. barátaim közül nem helyese-

lendenek, részint elvi meggyőződésből, részint kizárólag pártszempontból, részint a változott körülmények között mindig fenn nem tartható politikai következetesség tülcseletéből.

Oszintén bevallom azt is, hogy a mai nap hossza nyilvános pályám legnehezebb napjainak egyike; nem azért, mert mondani fogok népszerűtlen dolgokat, és a mit mindig nehéz tenni annak ki úgy, mint én is, a jogosultságot felszólalni a haza közügyeiben csupán polgártársai rokonszenvének, népszerűségének köszönheti: hanem fájdalom nekem e pillanat főképen azért, mert eltérő nézeteket kell némelyekben kijelentenem azon t. barátaim véleményétől, kikkel évegek együtt küzdöttem, kiket szívem mélyéből szeretek, s tisztellek, s a kik böcs belátásának sokszor, s azon tárgyban is, a melyről szólandok, alárendeltem nézeteimet: alárendeltem mind addig, míg eljárásunkhoz a siker reményét köthettem; most e reményem megszűnt; s azért ugyanazon okból, a melyből eddig hallgattam, most nyilatkoznom kell.

Ezeknek előrebocsátása után egyenesen bemegyek ad medias res, s még csak azt jegyzem meg, habár ez által le is szállított mondandóimnak értékét, hogy azokat, a miket mondani fogok, nekem senki nem sugalmazta, azok nem eredményei köztem és a kormány vagy kormánypárt férfiai között, e tárgyban soha nem is folytatott értekezéseknek, hanem csupán saját, lehet véres, de igaz meggyőződésemekei kifolyásai.

Ha nem is általános mégis igen elterjedett saját pártunk körében is azon vélemény, hogy a mostani országgyűlési pártállás sok tekintetben káros a haza közügyeinek elintézésére nézve.

Ha ez így van, kötelességünk vizsgálni, hogy helyes e ezen vélemény? s ha helyes gondokodni a bajnak orvoslásáról.

A választó vonalat az országgyűlési pártok között a véleménykülönbség képezi az 1867. eszt. kiegyezés becsé és értéke felett.

Többen t. barátaim közül tudják, hogy én régóta nem ostrom azon általános rosszallását az 1867. eszt. kiegyezésnek, mely oly sok oldalról hangsúlyoztatik, de alárendeltem nézeteimet barátaim véleményének több más fontos okok között főképen azért, mert az akkori körülmények között azon nem alaptalan véleményben voltam, hogy elfoglalt pártállásunkban sikeresen fogunk közreműködni az említett kiegyezés azon hibáinak kijavítására, melyeket én is létezőknek tartok: a reformkérdésekben pedig, a Dákpártnak legalább egy részével egyetértve, éppen kedvező eredményeket vívhatunk ki.

E reményem nem valósult, sőt ellenkezőleg az események folyama azon meggyőződést érlelte meg bennem, hogy a mostani országgyűlési pártállás mellett, nemcsak a kiegyezés létező hiányai nem javíthatók s a reformkérdések helyesen meg nem oldhatók, hanem e helyett a közügy terén inkább újabb megzavarásoknak nézhetünk elébe: a reformterén pedig mindinkább a reakció ösvényére fogunk terti-tünni.

És ez nagyon természetes. A Dákpárt ugyan is az 1867. eszt. kiegyezést létének feltételéül, sőt nemcsak saját létének, hanem az ország jólétének, és fennállásának feltételéül is teki, s ezen part legértelmebb, legjellemesebb férfiai is, úgy itt a központon, mint az ország minden vidékein öszintén meg vannak győződve arról, hogy a kiegyezés megdőlésével egyszersmind a haza jóléte és fennállása is veszélyezve van.

És nem vélem azt, hogy a kiegyezés megszűnt szükségképen maga után vonadja hazánk akár jólétének, akár fennállásának megszűnését, mert tudom képzeli magamnak, tudom reményleni az európai események oly csoportosulását, melyben a kiegyezésnek megszűnése mellett hazánk nagy jóléte, mint függetlensége sokkal magasabb fokra emelhetetnék: de kénytelen vagyok azt is bevallani, hogy a sokszor említett kiegyezés rögtön, s egészen megsemmisítésének esetében, hazánk, nézetem szerint, hasonlóan a hajóhoz, mely egy nem egészen biztos, de némi biztosságot mégis nyújtó révpartból iránytű nélkül kiindulva a siktengerre, bejuthat kedvező körülmények közt más biztosabb révpartra, de igen könnyen, valószínűleg el is merülhet a tenger hullámai között.

Az lévén, amit említettem, a Dákpárt legjobbjainak is meggyőződése az 1867. eszt. kiegyezéséről: igen természetes, hogy ezen part megtesz mindent, ami tetszésében van, ezen kiegyezésnek fentartására; s mivel e végre mindenképpen a pártunk az országgyűlésen többségben léte szükséges erejének teljes megfeszítésével törekszik arra, hogy ezen többséget magának megszerezze, biztosítsa.

Szövetkezik e végre, tekintet nélkül egyébkénti politikai színezetükre, mindazon elemekkel, melyek a kiegyezés feltételeinek pártolása hajlandók: szövetkezik, minden reactionárius párttal, redékkel, igyekszik a kormányhivatalnokai s más, érdekeiknél fogva a kormánytól többé, vagy kevésbé függésben lévő polgári osztályok férfiai közül minél több oly szavazatot szerezni magának, melyekre feltétlenül számíthat: nem utasíthatja vissza azokat sem, kik a kormánytól költöt, vagy más üzletekben és vállalatokban oly módon vannak érdekelve, mely nem szolgál mindig az ország pénzügyének előnyére.

De ezen szövetkezés nem ingyen történik, annak nagy ára van, melyet a Dákpárt a reform kérdéseiben fizet meg, melyekben nem egyszer, sőt igen gyakran a visszafelé, a reakció terére kénytelen magát sodortatni, vagy legalább nem haladhat szabadelvé, demokratiai irányban csupán azért, hogy azokat, kik a főkérdésben szövetségesei, ne idegenítse el magától.

Alig van pedig valamely némi fontosságú reformkérdés, mely az országgyűlési választások, s ennél fogva az országgyűlési majoritás kérdésével viszonylatban nem állna.

Nincs például igazágtalanabb választási törvény az erdélyi, s azok utána ítélve, amiket hallani, igen hiányos lehet az erdélyi közigazgatás is: úgy, de azon 60–70 szavazata, mely a kiegyezés feltételeinek fentartására kikerülhet Erdélyből,

az országgyűlésen szükség van; s én mindaddig, míg az országgyűlési többségnek oka van felfeltetni a kiegyezési alapot, nem merek Erdély előnyére lényeges javításokat reményleni.

A kis házak birtokosai, a kisebb iparosok nagy számmal vannak a országgyűlési szavazati joggal felruházott városokban, s miután éppen ezekből kerülnek ki leginkább az ellenzéki képviselők: én ugyan azon okból, amelyből Erdély részére nem reménylenek viszonyainak javítását, igen félttem a kis házak birtokosainak s a kisebb iparosoknak országgyűlési szavazati jogát is.

Mit reménylhetünk továbbá a főrendiháznak már kitalált helyezett rendezésére, vagy éppen a választási és közoktatási törvényekre nézve mindaddig, míg a Dákpártnak a főrendek, a püspökök, s más egyházi férfiak pénzére és közreműködésére a választásoknál szüksége van?

Valamelyik miniszter egy vagy más tárgyban törvénytelenséget követ el; a miniszter bukásával veszélybe jön a kiegyezés és a világos törvényszerűség is fátoly borítottatik.

Visszafordulok a közigazgatásban, a vállalatok kezelésében rendetlenség harapódzik be; új vállalatok engedélyezendők: de oly férfiak vannak mindezekben érdekelve, kik tagjai a kiegyezést védő pártnak, befolyással bírnak, vagy bírhatnak a választásoknál, s tökéletlen marad a rendetlenségek iránti intézkedés, a vállalatok engedélyezésénél pedig szem előtt nem csupán az ország érdeke tartatik.

Igy van ez sok más esetekben is, terjedni fog ezek folytán mindinkább, már csak a választási mozgalmak következtében is a demoralisatio a nép között; ifjúságunk neveltetni fog továbbá a servilismus és önzés tanaiban: a rendetlenség és visszafordulások mindinkább el fognak terjedni a közigazgatás minden ágaiban, az ország pénzügye mindinkább és inkább súlyodni fog, — s az ellelőleges visszavonás az ország polgárai között, mely maris nagy tért foglal a socialis életben, a szenvedélyek felingerlésével még inkább fokozódván, ha ezeknek hullámai valamely módon lecsillapítva nem sikerül, utóvégre is sajnálatos összeütközésekre fajland el.

És mi mindezekben, jelen pártállásunkban, nem segíthetünk; mert a többség uralkodik mind, az övé a kormány, a hatalom, jövőre is folytat azon törvényes és ha kell, törvénytelen eszközökkel is fogja védeni állását, melyeket eddig alkalmazott: s az uralkodó párt jobbjárású emberei saját maguk előtt védelmet és megnyugtatót találndanak mindezekért abban, hogy az ország jólétének, fennállásának megmentése teszi mind ezen jó, s rossz eszközöknek használatát szükségessé.

Mi azt szoktuk ezek ellenében mondani: hogy hiszen csak igen ritkán, s akkor is jobbra csak alkalmilag pendítettük meg a közelebb befolyó országgyűlés alatt a közjogi kérdéseket, s a csakély idő, melyet ezen felszólalásaink igénybe vettek, nem gátolható a reform kérdéseinek általunk is mindig támogatott czélszerű megoldását: ez igaz; de a kérdés sulypontja nem itt, hanem abban rejlik, hogy zászlóinkra a közjogi kiegyezésnek egyenes és határozott megtámadása lévén kitűzve, közzétűnk s a Dákpárt között folyvást status belli létezik, mely azt — akkor is, midőn ideiglenes fegyverszünetek esete állt be, állás pontjának szakadatlan védlmére, védelme eszközeinek állandó biztosítására kényszeríti.

Ha nem véres a rajz, melyet jelen állapotokról festerít meg a közjogi kiegyezés, a fennálló országgyűlési pártállás csakugyan sok tekintetben káros a hazára nézve; javításáról, más pártállásról kell tehát gondoskodni, s ezt mondani könnyű, de nehéz eszközölni.

Mondattott, hogy coalitiót kell létre hozni a Dákpárt egy részével a Lónyay-miniszterium megbuktatására, mely a nemzet nagy része kívánatosnak tart.

Ez előlépés lenne kétségen kívül, de nézetem szerint nem kivihető; mert a legjobb esetben nem csatlakoznék hozzánk a Dákpártból aanyi tag, mely e célra a többség meggyőzésére kívántatik, sőt valószínűleg csupán e célból a Dákpártnak egy tagja sem fogna csatlakozni hozzánk, mert ily csatlakozás esetében a Dákpárt kétféle szakadna, és én nem képzelhetem lehetőségét annak, hogy a Dákpárt bármely része, mindaddig, míg pártja létének alapját, a kiegyezést felfelteti, eltaszítsa magától annak, és kinövésének is főtámaszát a miniszterelnököt, s e téren biztos szövetségeseit velünk, elveinek ellenével, minden alkalommal kész megtámadóival akarhassa felcsérlni.

Az én véleményem szerint a Lónyay-miniszteriumnak legerősebb támasza a jelen országgyűlési pártállás, s én megdöntésének kulcsát nem a jelen pártállás fenntartásában, hanem a pártok közötti netalán eszközölhető kiegyezésben találok. Érzik ezt, úgy látszik, némelyek azon körökben is, melyek a pártok közötti kiegyezésről legtöbbet irnak és beszélnek, s nem lehet e tekintetben nem reflexióm azon köztudomásra lévő cikkek, melyek legközelebb a kormánytól és annak elnökével ismert összeköttetésben s érintkezésben álló lapokban jelentek meg; oly igen alkalmasok azok a bizalmatlanság, féltékenység és meghasonlás magjainak a mi pártunk tagjai között elhíntésére, hogy az ember legjobb akarata mellett is kétségben marad az iránt, hogy vajjon ezen cikkek a pártok közötti kiegyezésnek előmozdítására, vagy megakadályozására irattak-e?

Ha az említett párt-coalitió nem lehetséges, másról kell gondoskodni.

Erdő meggyőződésem szerint állandó és biztos pártalakulás csak közösen elfogadott elvek alapján történhetik, s csak egy eszközölhető, ha egyszerűsített kitalást nyújt az alakulandó pártok többségére jutásához, mely nélkül minden pártalakulás különben is sikertelen lenne. Mi kisebbbbségek vagyunk, ha többséget akarunk az új pártalakulás által alkotni lehetőségessé kell tennünk, hogy más pártok tagjai velünk csatlakozhassanak s ez csak oly compromissum által érhető el, a melyhez becsülettel hozzá járulhat úgy az egyik, mint a másik fél és ez sem az egyik, sem a másik részről némi elv áldozat nélkül nem történhetik meg.

Sokat foglalkozván e tárggyal, annak visz-

gálatára fordítottam figyelmemet, hogy vajjon az 1867. évi kiegyezésre vonatkozó követeléseink között vannak-e, amelyeknek érvényesítésétől a haza javának veszélyeztetése nélkül elálhatnánk, s mik azok, amiknek követelésétől egyáltalában nem állhatunk el?

Sorban szemügyre vettem ennél fogva követeléseinket, melyek főbb pontjai rövid szavakban következőkbe foglalhatók.

Nem kell delegatio — nem kell közös miniszterium.

Kell magyar hadsereg, kell pénz és kereskedelmi ügyeinknek függetlensége, kell hazánk törvényes függetlenségének diplomatiái elismerése. Sorban meg fogom ezeket nézve mondani véleményeimet.

Ami a delegatiót illeti:

Nézetem szerint nem lehet tagadni hogy a pragmatica sanctio elfogadása által ő felsége többi országaiban, melyeknek azon időben abszolút fejedelmével alapítottuk meg a pragmatica sanctiót, bizonyos szövetségre léptünk, s ezen szövetségnek három kérdésbe nem vonható pontja mindenesetre van: az egyik az, hogy mindig közös, egy és ugyanazon fejedelmünk legyen: a másik, hanem is az együttes, nem is a közös, de bizonyosan a kölcsönös védelem; a harmadik az elváhatatlanság az uralkodó ház kihaltág.

A szövetség ezen pontjainak bizonyos elutasítatlan következményei vannak.

Az egyik az, hogy közös külügyi politikánknak kell lenni ő felsége többi országaival; mert lehetetlen, hogy egy és ugyanazon fejedelem egyik országa részéről valamely külhatalommal jó viszonyban és békében, másik országa részéről pedig ugyanazon hatalommal harcban és háboruban legyen; s a kölcsönös védelmi kötelezettség maga is, birtokaink minden küllelenség elleni kölcsönös garantiájának eszméjét fejezve ki, különböző külügyi politika lehetőségét kizárja, ellenben:

Sem az együttes, sem a közös sem a kölcsönös védelmi kötelezettség eszméjéből nem következik, hogy Magyarországnak ő felsége többi országaival egységes hadseregének kell lenni, mert a védelmi kötelezettség az illető országnak együtt működő külön hadseregei által is sikeresen teljesíthető.

Fényes példát lehet e végett felmutatni a legközelebbi évek történetéből.

A német császárságban, a porosz hadsereg mellett a bajor, szász és württembergi királyságoknál külön hadseregek vannak, melyek a német császár főhadparancsnoksága alatt egyenlő elvek szerint kezeltek: de az említett országok miniszteriumainak administatioja alatt állanak s költségvetésük az illető államok törvényhozása által állapítottatik meg.

A győzelem, melyet a porosz hadsereg, az említett három hadsereggel egyesülve, legközelebb Franciaországban kivívott, a világ törtételemben említett legnagyobb győzelmeknek egyike. Ha ez megtörténhetett ott, mért lenne lehetetlen minálunk?

Magyarországnak tehát a pragmatica sanctio megsértése s a monarchia biztonságának veszélye nélkül lehet, s kell, hogy legyen külön hadserege: mindamellett azonban vannak mégis a hadügynek bizonyos részei, melynek a fejedelem és főhadparancsnok közösségénél, s a kölcsönös védelmi kötelezettségénél fogva közelebb maradnak közöttünk, és ő felsége többi országa között akkor is, ha Magyarországnak külön hadserege lesz.

Tartózkodva szölok e tárggyról, mert nem vagyok járatos a katonai ügyekben: de azt belátom, hogy miután akkor is, a midőn két fejedelem csupán egy háború folytatására szövetkezik, megszokott állapottai, hogy azoknak meggyőző, mily számú hadsereggel, s minémű hadi eszközökkel működjen közre: lehetetlen, hogy mellőzhetessék a magyar és osztrák államok külön véderájának kölcsönös ellenőrzése, mely nélkül a véderő egy részről elhanyagolásának esetében a kölcsönös védelmi kötelezettség könnyen, és veszélyesen megszüntethetnek: belátom, hogy az esleleges együtt működésre hivatott két hadsereg belső szervezeteinek egyenlőnek kell lenni: belátom, hogy a minden részről jogosultnak elismert közös főhadparancsnokságnak okvetlenül kell bizonyos czélszerű szervezeteinek, tágas hatáskörének, és megfelelő költségvetésének lenni: belátom, hogy a háború esetében együtt működő két hadseregnek kellő ellátása nagy előkészületeket, és sikerrel csak összhangzólag eszközölhető intézkedéseket kíván: s ezeken kívül is lehetnek még a hadügy körébe tartozó más oly ügyek és tárgyak, melyeknek közös elintézése illetékes szakértők itélete szerint a sikeres kölcsönös védelem érdekében akkor is, ha Magyarország külön magyar hadsereggel bírand, szükséges lesz.

Vannak ezek szerint egy a kü, mind a hadügy körében bizonyos közös ügyek, melyeknek elintézését, habár az részben a Fejedelem jogaihoz tartozik is, egészen a közös Fejedelmek teljhatalmára bízni nem lenne alkotmányos: másképen kell tehát a Fejedelem jogköréhez kizárólag nem tartozó ily ügyeknek elintézéséről gondoskodni, s miután ezen ügyek közösen illetik egy a magyar, mint az osztrák államot, ennél fogva, eltekintve a pragmatica sanctióból merithető bármely érvelésektől, magának a dolognak természetese szerint is csak közös egyetértéssel, és így kölcsönös tanácskozással és közös megállapodással intézhető el, s nem is lehet azok elintézését mindegyik állam külön országgyűlésére bízni; mert a sürgős esetekben gyakran veszélyes idővesztéseség kívül megtörténhetnének, hogy a két országgyűlés egymással homlokegyenest ellenkező határozatokat hozna, s így pozitív elhatározás oly esetekben is, melyek azt okvetlenül megkívánják, nem keletkeznék; a feljebb érintett módon bármely alakban együtt tanácskozó testület pedig bármiképen nevezetessé vagy szervezettessé is, mindig csak valami delegatiófele lesz; s azért részéről a delegatióknak fennálló intézményét javíthatónak, de elvileg elvethetőnek nem tartom.

A közös miniszteriumok közül

A közös pénzügyminiszterium egyszerű közös pénztári kezeléssé, a minél most sem sokkal több, úgy vélem, akadály nélkül átváltoztatható.

A külügyi politika szükséges egysége me a közös külügyi miniszterium fennállása ellen szölhatok; s e tekintetben van a kiegyezési vényben egy intézkedés, mely figyelemre méltó, i. t., mely a közös külügyi minisztert a két fe miniszteriumával egyetértésben, s azok beleegye mellett leendő eljárásra kötelezi, és így a magyar országgyűlésnek is jogot ad arra, hogy a külügyi illetékes foruma elé vonva, azokra nézve is szabjon saját miniszteriuma elé, s azt ezen követelések elmulasztása miatt feleletre vonja.

Azokra nézve, a mik a hadügyben nézet szerint közösek maradnak akkor is, ha Magyarország külön hadserege lesz, két expediens ki választat az ország: vagy fejedelmi teljhatalmal intézhetők el ezen ügyek mint a német császárságban, vagy a közös hadügyminiszterium fenntartása által; s e tekintetben csak egy meggyőzést vagyok bátor figyelmébe ajánlani, jelt azt, hogy, ha a kérdéses ügyeknek elintézésé gára a fejedeleme, mint közös főhadparancsnok bízatik, akkor is azoknak elintézésében, más nézet alatt, de mégis valamely közös közegek fog eljánni; mert maga a fejedelem mind ezen ügyeket közvetlenül nem intézheti el, hanem azok elintézését másokra bízni kénytelen, kik azután fejedelmi teljhatalom köpönyege alatt, mindában, a mikről különben a felelősségre most is mőleg, czélszerűbb eljárási szabályok mellett dig méginkább vonható közös hadügyminiszter intézkedik, felelősség nélkül járandanak el.

Hogy az országnak magyar hadserege a pragmatica sanctiónak, s a fennálló, akár közös és egyenlő, akár kölcsönös védelmi kötelezettségnek megfele tése nélkül lehet, ez iránt nézeteimet már az kifejtettem, arról pedig erősen meg vagyok győződve, hogy a nemzet a magyar hadsereg létesítésének követelésétől soha nem álland el; s a mód, a melyen a nemzetnek ezen kívánságát monarchia akár küli, akár belbiztonságának szélye nélkül teljesíthető.

Szerveztessék a monarchia véderéje a német császárság példájára: legyen az osztrák hadsereg mellett a bajor hadsereg mintájára külön magyar hadsereg — álljon ez az osztrákkal közösen, az magában elég tágas jogkörű fejedelmi főhadparancsnokság alatt; szerveztessék, kezeltessék a hadsereg egyenlő elvek szerint; de a magyar hadseregnek administatioja adassék át a magyar hadvédelmi miniszternek, és költségvetése ezen miniszter előterjesztésére a magyar országgyűlés által alapítottatik meg.

Ez a legfontosabb kérdés mindazok között, melyeket az alkalommal tárgyalok; nem titkolt el magam előtt a nehézségeket, a melyekbe eszméletesítésé ütközik; de találók érveket is, melyeken eszmének életbe léptetését a közjogiaktól el kintve is ajánlják.

Az egyik a német császárságnak oly nagy kárt felmutatható példája, a másik az n tekintet, hogy néhány rövid év múlva ismét napirendre lesz a quota, a közözügyi költségek viselése anyának kérdése; előre látható, hogy a mostani százalékos arányál nagyobb fog túllúkn osztrák részről követeltetni, s ezen könnyen elkeseredés válható vitatkozás legczélszerűbben előzethet meg egy, ha azt mondjuk: soha ne versengjünk quota felett; a magyar hadsereg egész költség magunk viselendjük.

Idő járul, hogy a honvédség fentartására szükséges költség mar ezen évben is közel 10 millió forintot tesz, s a honvédségnek évenkénti szaporításával csaknem kétszerezetténi fog; a honvédségnek és állandó katonaságnak összesen sok millió forintra rugó költségét tartósan pénzügyi elvénélkül nem bírhatjuk meg; s mind e mellett a közös hadseregek jelen állásában fenntartása mellett, a honvédségi intézménynek áprlásával hagyhatunk fel, mert attól vártuk eddig is a magyar hadseregnek kifejldését: de a magyar hadseregnek az említett módon létesültével lehet kétségen kívül a honvédséget az állandó katonasággal egy egyesíteni, hogy a kettőnek összes költségé a véderőnek csökkenése nélkül kevesebbé s elviselhetővé tétessék.

A legfőbb figyelmet mindazonáltal e részben azon tekintet érdemli, melyre kellő sulyt fektetnünk úgy az országnak, mint a felséges uralkodó háznak érdekében van s ez az, hogy a haza és királyi telj védelmére megingathatlan hazafiai lelkesedéssel kész hadsereg, s a hadseregek harczképessége nek egyik fő kellékére; mivel ifjaknak fegyver alá leendő önkéntes tödulására a magyar hadsereg létesítése nélkül, bár minemű más kísérletek tésenek is e célra, számítanunk nem lehet.

Pénzügyeink függetlensége alatt nem tudom mást érteni, mint azt, hogy önálló bankrendszerünk legyen; az ország legfőbb költségei a magyar országgyűlés által állapítottassanak meg, s a lamadosságunk az osztráktól végleg elkülönítessék.

Hogy önálló bankrendszert öhajtok, nem kébbében fejtgetnem: magyar hadsereg költségvetésének a magyar országgyűlésen leendő tárgyalásával, az ország ezen legfőbb költségének saját törvényhozásunk általi megállapítása elteremt államadosságunkat pedig az osztráktól, ha ebből saját nevünkre felvesendő új kölcsönnel az elvált év járuléknak tökében megfelelő összeget törlesztjük, a fenálló államjogi kiegyezés mellett is elkönlönzhetjük, s ha ezt nem tehetjük jelenleg, nem az említett kiegyezés, hanem pénzügyi helytelen gazdálkodásunk okozza.

Független kereskedelmi rendszert csak az állam honosíthat meg, mely önálló várandosságváltozhat, magát minden oldalról határvámokkal keritheti; mert ezek által szabályoztatik a kereskedelem.

Mi a kiegyezés szerint is joggal bírnak országunkat mind n oldalról, az osztrák országok és tartományok határain is a kötött vám- és kereskedelmi szerződés lejártával körülvenni határvámokkal, s azokat belátásunk szerint szabályozni: de vajjon tehetjük-e ezt?

Éa nyilvános életem pályájának kezdete a védvám rendszer követője voltam, s azt hiszem most is, hogy ha azt annak idejében életbe léptethettük volna, iparunk a tökéletességnek sokkal nagyobb fokú állna mint áll most: de kénytelen

vagyok azt beismerni, hogy jelenleg az emberiség eszméinek a kereskedés szabadsága felé hajló csaknem általános áramlata, a közlekedési eszközöknek sokasága, gyorsasága, nagy szállítási képessége, s a kereskedésnek a mult időkhez aránytalanul nagy terjedelme mellett, lehetetlen, hogy egyaránylag kis ország, mint a miénk, kizárólag saját érdekeinek megvédésére irányzott teljesen önálló vámrterületet képezhessen anélkül, hogy magát hasonlóra jogosított szomszédjai vissza torlásának, érdekeinek nagy veszélyével, ki ne tegye, és kétszeresen is el ne veszítse a vámon azt, a mit nyerne a harminczadon: s meg vagyok győződve, hogy ha pártunk céljál az tűzné ki, hogy állítassanak vissza a vámsorompók az osztrák országok és tartományok határain, ezen törekvése az ország polgárai csak nem minden osztályának leghatározottabb ellenszenvével találkozának.

Ha önálló vámrrendszer nem létesíthetünk, csak vám és kereskedelmi szövetség lehetséges más országokkal, ily szövetségben vagyunk jelenleg is; az nem tartozik a delegatio hatásköréhez, csak országgyűlésünk által köthetetik és újíthatik meg.

Vannak ezen szövetségnek kétségen kívül hátrányai, korlátozó bennünk némely követett az és monopoliumok kezelésében: fennállásának telétele, hogy az országok, a melyek között kötött, viszonyosan méltányolják, kímélik egymás érdekeit: de a mellőzhetően szükség egyszerűsége előtt nem lehet meg nem hajolni, s azért én a létező vám és kereskedelmi szövetséget, bekövetkezendő megújításának alkalmával érdekeinknek megtelelőleg a lehetőségig javítandónak tartom ugyan, de megszüntethetőnek nem vélem.

Hazánk törvényes függetlenségének diplomatiail elismerésére részemről nagy sulyt fektetek. Sok az igaz, amit e tekintetben még kívánunk: kell: de nem szabad kicsinylenünk azon eredményeket sem, melyek e téren, s leginkább pártunk kezdeményezése folytán, elértettek.

Mária Theresiának uralkodása és főleg az osztrák császári címnek néhai Ferenc király által felvétele óta Magyarország neve is kitöröltetett, elenyészett a világ államainak sorából, teledekenységbe ment, mintha soha nem létezett volna, s beolvadt az osztrák császári birodalom fogalmába: most Magyarország neve ismét feltámadott tetszhalottából: Magyarország helyet foglalt ismét az európai államok sorában, állami léte a világ hatalmasságai által, ha nem is egészen correct módon, de diplomatiailag el van ismervé.

A monarchianak ezen czime osztrák-magyar monarchia, nézetem szerint helyes; mert mind a két állam ugyan azon monarchia alatt áll. Ezen kifejezés osztrák-magyar birodalom nem helyes, mert a két külön államnak egy birodalom alá olvasdását fejezi ki, de „osztrák és magyar birodalom“ mar correct kifejezésnek lenne tekinthető. A czim, amelyet Felségünk urunk a külhatalmasságokkal kötött államszerződéseknél használ, saját elismerésünk szerint is megállható. Az annyi alapos fölszólásokra alkalmat szolgáltatott osztrák birodalmi cancellári czim legközelebb megszüntetett. Nem elégséges ugyan ez meg jogos kívánalmunk kielégítésére: de előlépés minden esetre, s a létező kiegyezés alapján vivatott ki, bizonyítékul annak, hogy e tekintetben ezen alapon a kitűzött irányban még tovább is lehet haladni.

Mindezeknek előrebocsátása után az 1867. esztendőben létesült kiegyezésre nézve nézeteimet összevonva következőké foglalom:

Kívánom, hogy a létező törvények törvényhozási útján leendő megváltoztatásukig megtartsanak.

A külügyi politika közösségét elismerem.

Kívánom, hogy a német császárság példája, jelesül a bajor hadsereg mintája szerint magyar hadsereg állíttassék fel, az a hazában szállásoljon, s a közös fejedelem fő hadparancsnoksága, s az osztrák hadsereggel egyenlő szervezet mellett, a magyar honvédelmi miniszter alá, költségvetésére nézve pedig a magyar országgyűlés alá rendeltessék.

A külügyi politika közösségénél fogva a közös külügyi miniszterium fentartása ellen nem szóvalhatok fel.

A közös pénzügyminiszteriumot, közös pénztári kezelését átváltoztatandónak vélem.

A közös fő hadparancsnokság teendőinek elintézésére nézve válaszon az ország a fejedelmi felhatalom, vagy közös felelős hadügyi miniszter között.

A magyar hadsereg költségvetésének az országgyűlés ellenőrzése alá állítása után a delegációnak eképen igen szűkre szorítandó jelen hatáskörében fentartás az országra nézve veszélyesnek nem tartom.

Önálló bankrendszernek hazánkban létesítését halaszthatatlannak: államadósságunkat az osztraktól, amint pénzügyileg lehetséges lesz, elkülönözendőnek vélem.

A vám és kereskedelmi szerződés megújításának alkalmával érdekeinknek megfelelőleg javíttatni: de mind a két fél érdekeinek viszonyos méltánylásával fentartani kívánom.

Határozottan és nyíltan kimondani óhajtom valamely ünnepélyes módon az egész világ színe előtt, ami eddig csak implicit, homályba burkolva és csupán elvileg mi kimondva: hogy t. i. felséges Fejedelmünk uralkodása alatt hét állam áll, mely mind a mellett, hogy egymástól elválaszthatlan, egymástól még is tökéletesen független és egymás irányában csupán közös, vagy kölcsönös védelemre van kötelezve, óhajtom, hogy mondasék ki, miként már Ferdinánd király ő felsége is 1836. esztendőben az országgyűléshez intézett leiratában kimondotta, hogy az osztrák császári czim Magyarországára nem vonatkozik.

Kívánom, hogy ez elv szolgáljon alapul akár ő felsége többi országaival, akár a külfölddel folytatandó minden tárgyalásokban: az osztrák birodalmi cancellári czim soha vissza ne állíttassék; és minden külügyi érintkezésekben felséges urunk követneink és kereskedelmi consulainak meghatalmazványában, s a külügyekre vonatkozó minden jegyzékekben és kiadványokban Magyarország a létező szövetség mellett is fennálló állami függetlensége kielégítőleg jeleztesse.

Ha mindezek eképen létesíthetők, hazánk jólétét és függetlenségét azok által, amik még közsre fenn maradnak, veszélyeztetnek nem tartom s utódaink, ha törekvéseiket kedvező körülmények között ezeknél többre kívánják kiterjesztani, azokban a mi megállapodásaink által épen úgy nem lesznek megátolva, mint nekünk is jogunk van az elődeink, vagy saját magunk által alkotott törvényeket törvényes uton megváltoztatni.

Elismerem, hogy azok, a miket említettem, nem foglalják magukban egy tökéletesen magánálló állam önrendelkezési jogának egész körét, függetlenségének minden atributeumait, de vajjon nincsen-e különbség egy tökéletesen magánálló állam, és egy oly állam között, mely másokkal szövetségbe lépett?

Egy magánálló állam, mint például Franciaország, vagy Angol-hon, tökéletes szabadsággal maga rendelkezik állami élete minden ágaiban, a szövetséges államok önrendelkezési jogát ellenben mindazokban, a mikre nézve másokkal szövetségbe léptek, a szövetség mérve, s feltételei korlátozzák épen úgy, mint a kereskedő mindenről szabadon rendelkezik, míg magán áll, de ha másokkal társaságba lép, a közösség alá bocsátottokról csak társaiat egyetértéssel rendelkezhetik. Egy szövetséges államot a tökéletesen magánálló államok függetlenségének minden atributeumaival a szövetség fentartása mellett, felruházni akarni nézetem szerint sisíphusi munka, gyakorlatilag kivihetetlen kísérlet, s habár önök véleménye szerint nagy haeresist mondanék is, őszintén kimondom mégis azon meggyőződésemet, hogy a hazánk helyzetétől egészen különböző viszony Svécziát és Norvégiát talán, de csak talán kivéve, mert ezen országoknak közügyei is nagyrészen miniszteriumaiknak közös üléseiben intéztetnek el; nem tudok példát arra, hogy valamely államszövetség az abban álló államoknak függetlenségét, önrendelkezési jogát kevésbé szorítaná meg, mint az általam előbb említetteteknek létesültével hazánk jogai megszorítottának.

Még egy tekintet nem hagyhatok megemlítés nélkül. Pártunk, ha jövőre egyáltalában nem kétségbeeszt, is, jelenleg tagadatlanul kisebbségben van, s ha többségre akar jutni, miként már említtem, szövetekezésekre van szüksége az országgyűlésen s az országban is. A szövetekezés két felé lehetséges jobbra is balra is, a Deák vagy a negyvennyolcos párttal, és nemzetiségekkel.

A Deákpárttal szövetekezésnek feltételeiről, s az e végre igényelt elvi engedelményekről már szözlottam, de vajon azt vélik-e önök, hogy a 48-as párttal szövetekezés nem kívánna-e pártunktól elváldozatot?

Kívánna igenis, és sulyosat.

Nem veszem egyáltalában kétségbe a 48-as párt tagjainak jó szándékát, csak tényeket sorolok fel.

Mi a közügyek, vagy közösen érdeklő viszonyok létezését mindig elismertük, a 48-as párt azoknak létezését tagadja.

Mi az 1867. esztendői kiegyezés törvényességét elismertük, a 48-as párt ezt korábban legalább tagadta s talán tagadja most is.

Mi nem ellenztük a hozott törvények végrehajtását, a delegációba való be, vagy be nem lépést nem pártkérdésnek, csupán egyéni elhatározás kérdésnek jelentettük ki: a 48-as párt fölünk e részben is különbözőleg vélekedett, az ujoncz- és adó- ajánlást, a költségvetéseket tárgyalta, de nem szavazta meg.

A Reform kérdéseiben is nem egyszer találkoztunk ezen pártunk oly indítványával, melyeket hazánk culturalis és egyéb viszonyaira, vagy épen nem, vagy jelenleg még alkalmazhatóknak nem véltünk.

Sok egyebet is lehetne e tekintetben még felsorolni: de ezeknek felemlítése is elég arra a mit most kimutatni kívánok, hogy a 48-as párttal szövetekezés is kívánna pártunktól sok és nevezetes elvi áldozatokat.

Ismételve bocsánatot kérek ezek után önök-től, hogy becses figyelemüket már oly sokáig veszem igénybe: de elkerülhetetlennek tartottam mindazoknak elmondását, a miket felemlítettem azért, hogy eképen indokolva jelentsem ki: hogy az általam említetteknek alapján a Deák-párttal kiegyezésnek eszméjét elfogadhatónak tartom; azon esetre azonban, ha e kiegyezés nem sikerül, megmaradok ellenzéki állásomban; de egyéni meggyőződésem szerint közjogi oppositíómat az említett elvek keretén túl nem terjeszthetem ki.

Nem csinálók illúziót magamnak: nem vélem, hogy a Deák-párt elfogadja mindazokat, amiknek elfogadását a pártok közötti kiegyezésnek létesítése végett szükségesnek tartok: valószínű, hogy a Deák- és kormány-párt országgyűlési tagjainak többsége a közelebb nyert győzelembe vetett bizalommal, hidegen utasítandja vissza legnevezetesebb részeit annak, amit létesíteni kívánok; vannak azonban ezen pártnak, szívszóra bár az ország különböző vidékein, de nagyszámú hazafias érzésű, jeles és jellemes tagjai, s én nem tehetek le azon reményről, hogy hatást gyakorland ezekre, az általam mondottaknak törvényessége, gyakorlatiassága, méltányossága, s a béke olaj ága, melyet az országnak a pártok kiegyezése meghozna; e hatás visszahatást szülend a központra is, s előbb-utóbb, az országgyűlés folyama alatt, vagy talán csak a közelebbi választásoknál figyelmeztetni fogja az illetőket: hogy a nemzet tudja, kiknek kell innentul tulajdonania, ha nem élvezheti a parlamenti törvényhozási váru-várt gyümölcseit.

De nem kecségtem meg azzal sem, hogy önök tisztelt barátaim! magukéva tegyék most azon nézeteket, melyeket böcs bírálatuk alá terjesztettem; mert ismerem őszinte és buzgó ragaszkodásukat mindazon kellekekhez, melyeket a haza önállóságának és függetlenségének biztosítására megkívántotoknak véleek, s magamról itélve tudom, hogy mily fájdalmas érzést okozand önök keblében, ha ezen kellekek bármelyikéről a körülmények kényszerűsége által készteve, bármikor lemondani lesznék kénytelenek.

Nem is teszek azért ez alkalommal semmi indítványt; határozottnak önök a mai tanácskozásnak napirendén lévő kérdéssről, pártunk jövő állásáról

saját böcs belátásuk szerint, s ha ennek folytán kérdik tőlem, hogy tehát mért szólaltam fel? megmondom okát ennek is.

Nyilatkoztam azon általános képviselői kötelesség érzetéből, mely szerint mindegyikünk megtenni tartozik azt, a miért ide küldetett, nyíltan kimondani tartozik meggyőződéseit, ha nem is mindig az országgyűlésen pártja véleményével szemben, de mindig, és bizonyosan ezen teremben, hol a pártnak véleménye képződik.

Nyilatkoztam lelkiismeretem megnyugtatósára, mely az élet ezerféle viszontagságai között csak kötelességeink hű teljesítésének öntudatából meríthető.

Nyilatkoztam az őszinteség követelménye szerint, mely szemben becses bizalmuknak azon nyilvánításával, melylyel engemet, ezen elnöki székre lett meghívással legközelebb megisztelték, viszont nekem is kötelességemmel teszi, hogy alkalmat nyújtsak önöknek megismerkedni azon nézetekkel, melyeket a haza közügyeire nézve magaménak vallok.

Végre pedig az ember hite az ő menyországa nem bírok vérmes reményekkel, de lehetetlennek még sem tartom: hogy azok, miket ez alkalommal elmondottam, előbb-utóbb, az országgyűlés folyama alatt, vagy azután mégis szolgáltatathatnak alkalmat az országos pártoknak a hazára nézve kívánatos kiegyezésre; s ha e hitemben is csalatkozom, mi történik? én, miként mondtani szokták, a mai napon lejárta magamat; sulyos esemény ez ugy a magán, mint a nyilvános életben, de megadással viselendem el azt is, tiszta öntudatában azon meggyőződésemmek, hogy a haza iránt kötelességet teljesíttem.

\* \* \*

Ghyecy Kálmán után Tisza Kálmán emelt szót s elmondotta, hogy a legagyobb figyelemmel hallgatván meg ő is azon fontos előadást, a melyet Ghyecy Kálmán tartott, lehetetlen tagadnia, hogy óhajtott, miszerint az ország a jelenben uralkodó, az ország népének erkölcsi megrotló, s retrográd rendszer befolyása alól fölmentessék.

Röviden érintvén ezután, hogy azok, mik Ghyecy előadásában a külügyekre, pázúgyi függetlenségre, s kereskedelemre nézve foglaltaknak, ha van is részletekben eltérés — alapjukban megfelelnek az eddigi elveknek, — előadandó okainál fogva nem tartván időszorúak, hogy a párt a Ghyecy által előadottakat tanácskozási alá vegye és feleltök határozzon, azoknak taglásába nem bocsátkozott; s egyedül azért, hogy az őszinteség kíváncsalmának — melyeket Ghyecy oly szépen kifejtett — eleget tegyen, nyilvánít annyit, hogy ámbár belátja nagy horderejét mind annak, mit Ghyecy elmondott, meg kell mégis vallania, hogy következtetéseivel nem tud mindenkben egyetértetni.

Ezek után áttért arra, miért nem tartasá, helyesnek, hogy az előadottak felett most határozzon a kör s elmondotta hogy nézete szerint kétségtelen az:

hogy párt, mely erkölcsi sulyát megtartani akarja, nem dobhatja el magától elveit; de kétségtelen az is,

hogy a történelem tanúsága szerint még soha sem volt párt, mely minden, amit jónak és helyesnek tartott, egyszerre kivethete volna, s ne lett volna kénytelen azért, hogy annak egyrészt, keresztülvissem, más részeit nem meg tagadni, de annak valóságát elhalasztani; miből már 1867-ben kiadott programunkhoz képest is az következik, hogy nekünk elveinket fenn kell tartanunk, azok bármely részét is feladnunk nem szabad és nagy hiba lenne a felett tanácskozni, hogy készek vagyunk-e azok egyrészesnek, s ha igen, melyeknek elhalasztásába beleegyezni; de viszont készen kell lennünk arra, hogy ha oly ajánlat jön más oldalról, mely ez elvek egyrészesnek valóságát kilátásba helyezi, komolyan megfontoljuk, hogy az, ami így keresztülvihető, elég nyeresémet-e az ország önállása és jóléte szempontjából arra, hogy miatta megnyugodva a többi érvényesítését elhalasztani készek legyünk.

Ezek után elfogadás végett ajánlotta a lapunk keddi számában már közölt javaslatot.

## Legújabb.

Berlin, szept. 10. Ferenc-József császár a Lipóttrend nagykeresztjét adományozta Károlyi osztrák-magyar követnek s a követtség összes személyzete dekoráltott.

Bécs, szept. 11. Bismarck herczeg fogadván azon küldöttséget, mely neki Berlin városa diszpolgári oklevélét ányújtotta, a Pr. értesülése szerint e szavakat intézte a küldöttség tagjaihoz: Ne gondolják önök, hogy a fejedelmi találkozásoknak nagy horderejét politikai czélzatok fekszenek e háttérben; a három császár összejövetele barátságos tény. — A mit itt önöknek mondok, terjeszszék minél szélesebb körben. Mindenesetre magában foglalja e találkozás az új német birodalom teljes elismerését, de minden egyéb politikai czélzat távol esik tőle.

Berlin, szept. 10. Andrassy gróf tegnap késő este látogatást tett Bismarck hgnél s egy óra hosszat maradt nála. — Ma pedig a koronaherczeg tisztelte meg Andrassy grófot látogatásával.

Madrid szept. 10. A barcellona-valenciai vasuti postavonattal Tarragona és Tortosa között töltésomlás következtében szerencsétlenség történt s az utasok közül többen vesztették életüket.

Berlin szept. 10. A három császár, a fejedelmek és főherczegek ma a waszternaki hadgyakorlatoknál voltak kün, sátorok alatt reggeliztek s délután tértek vissza.

Berlin szept. 10. Vilmos császár tekintettel az osztrák császár iránti etiquettére nem fogja Sándor czárt a határig elkísérni.

Berlin szept. 10. Andrassy grófot a „Spen. Ztg.“ szerint a tegnapi udvari ebéd után Vilmos császár külön kihallgatásán fogadta.

Bécs, szept. 10. Mint Posenből írják, több gneseni apát kérte a kormányt, hogy Ledochovski érseket mint jezsuitát és külföldit utasítsa ki a birodalomból.

London, szept. 10. A Times-nak távirják Berlinből: Austria, Német- és Oroszország a fejedelmek összejövetele végével tárgyjegyzőket fognak kibocsátani, mely kifejtse az összejövetel békés természetét.

## Értesítés.

Az aradi gazd. egyesület által f. évi szeptember 22-től 15-ig Gyorokon rendezendő bor, szőlő, gyümölcs, szőlőművelési és borkezelési eszköz kiállításra a bejelentési határidő vége f. hó 14-ke közeledvén, felkéretnek mindazok kik a kiállításban részt venni óhajtanak, hogy ez iránti szándékukat ezen határrnapig Konstantin György bizottmányi elnök úrnál, a kiállításra szánt tárgy megnevezése mellett bejelenteni sziveskedjenek.

Ezuttal figyelmeztetnek mindazok, kik bejelentéseiket már megtették, miszerint a közhírré tett program értelmében a kiállításra bejelentett tárgyak f. évi szept. 12-től 20-kaig, a gyümölcsök pedig szept. 22-ikén reggeli 8 óráig fogadtnak a kiállítás rendező bizottság gyoroki albizottsága által Gyorokon, az uradalmi kastélyban.

A kiállításra küldendő borok és szeszek itczés üvegekben, melyek kettejére a tulajdosok neve és a szüret ideje, a harmadik üvegre pedig mely a bíráló választmányának fog átadni, csak a jelölő mely a kísérő levélbe is felveendő, — irandó.

Végre értesítetnek a t. kiállítók, miszerint a kiállításra küldendő tárgyak vitelbére a nagyméltóságu földművelési, ipar, és kereskedelmi miniszterium f. évi 10985. sz. a. intézménye szerint, az első érdélyi vasuton mért föld és mázsánként 2 krra van leszállítva, ezen tárgyak azonban a kiállítási bizottság bizonyítványával ellátandók; minőlfogva felhivatnak mindazok, kik e kedvezményt igénybe venni óhajtják, hogy a szükséges igazolványokért szóval vagy írásban alulírtthoz (Aradon iskola-utca 12. sz.) forduljanak.

Aradon, 1872. évi szept. 10-én.

Nachtnébel Ödön,  
bizottmányi jegyző.

## Ujdonságok.

— Jó zseffőherczeg ő fensége, Holán Ernő honv. államtitkár s őbb honvédségi főtiszt kíséretében tegnapelőtt meglátogatta a megyei kórház a t, s a lehető legnagyobb megelégedését fejezte ki az ott uralkodó kitűnő rend, tisztaság s beosztásért. Mata v o v a z k y Nándor ottani főorvos urnak, ki az intézet élén áll s mindent elkövet, hogy e kórház minden tekintetben megfelelően rendeltetése céljának. Jó zseffőherczeg elismerése jeléül több ízben meleg köszönetet fejezte ki elismerését főorvos urnak s kinyilatkoztatta, hogy ily mintaszerűen kezelt kórház még nem talált vidéken. — Néahány hó előtt király ő fensége is itt mutatása alkalmával szintén ily elismerőleg nyilatkozott e kórház kezeléséről, midőn azt látogatásával szereztesztette volt.

— Mióta a hadgyakorlatok vidékünkön megindultak, a czukrásdák és kerti sörházak roppant látogatottságnak örvendnek, kivált mióta a nálunk rendkívüli rykonszan s népszerűségű örvendő honvédségi főparancsnok Jó zseffőherczeg is szerencsétlenségénél látogatásával nyilvános mulatólyeiket. Ő fensége majd minden este felé a szényagon, hol katonái zene játszik, jelenik meg jól ismerő kurtá száru makrapi-pájával s számos hóavéd-törzstiszt kíséretében egyik asztal mellé letlepedve, kedélyes társalgásba bocsátkozik. Tegnapelőtt este f. Domonkos kioszkját, este pedig Pölzli ragyogón kivilágított kertjét tisztelte meg látogatásával s jóízűen hallgatta a czigányzenét.

— Aradváros iskolaszéke ma délutáni 4 órakor ülést tart.

— Rendkívüli halandóság. N. Kikindán oly nagy a halandóság, hogy egy napon harminczat is eltemetnek. Egyszer-kétszer leli a betegeket a hideg s menthetlenül a halál áldozatai.

\* A honvéd hadgyakorlatok ról. Vingáról értesülünk, írja a „T. L.“ — hogy miután honvédek négy zászlóját négy nap egymásután reggeltől estig tartó hadgyakorlatra kikerültatták, — és a tegnapi napra József főherczeg urnak, mint a honvédek főparancsnokának, Vingára érkezése tudva volt, — derék honvédek négy zászló alját tegnap már ötödik napon az Uj-Arad környékén tartandó hadgyakorlatra reggel 7 órakor Vingáról megindították. József főherczeg ő felsége vasután Vingára érkezve a honvédség felett szemlést tartott, s a honvédek azután Uj-Arad felé indultak. Az ötödik napi menet pihenés nélkül Németh-Ságh közélégig tartott, melyen kezdetét vette a tulajdonképi gyakorlat. A legénység azonban, midőn a helyszínére érkezett, annyira ki volt fáradva, hogy az egész csapatnak fele a szó valódi értelmében a földre terült és helyből fölkelni nem tudott Szemtanuk állítják, hogy az aradi országot oly szíben tűnt fel, mint hajdan, a világosi fegyverletétel szomorú időszakában. József főherczeg ur ő fensége a honvédek szomorú állapotát önmaga nem látta, mert Vingáról Aradra visszautazott; de azok kik tanúi voltak a jelenetnek, a honvédek kimerültségét a négy napi fárasztó gyakorlat után habár szomorítónak és természetesen tartották. Ugy jártak honvédek ez uttal egészen fölszerelt állapotuk, s a nap égető hőségétől, mint a cs. katonaság midőn néhány hét előtt 32. foknyi hőségben hasulól gyakorlatra városunkból kivonult. — A Vingán átszállásosva volt honvédek este 9 órakor tértek lakhelyeikre vissza. A nyert tapasztalat után ma szünetet adtak nekik. Még egy érdekes részletet, amelyet adamaszerűsége dacára igaz tényként közöltek velünk: Midőn a honvédség Uj-Aradról Vinga-felé tért vissza, egy csapat, mely csupa románokból állott, annyira kimerült-

nek vallá magát, hogy semmikép sem lehetett tovább indítani. Egy leleményes főorvos ezt látván, oszlehez folyamodott és fűlébe juttatá a román atyafiknak, hogy így sajnálja őket, de nem képes rájuk segíteni, ha helyükről nem mozdulnak; most ha Németországba ig tudná őket elszállítani, ott csakhamar elcsigítve lenne rajtuk, a mennyiben jó ebéd és erősítő bor vár rájuk a közúton. Mily helyt e szavak nesztét vették a román atyafiak, egyenkint ott hagyták fekvőhelyeket és nem sokára készek voltak mindnyájan a tovább indulásra. Felesleges tán mondani, hogy Németországban mit sem tudtak a jó ebédről és Nemetiáláról; de a főorvos mégis elérte célját.

Az ország tulajdonában levő a újabb időben jelentékenyen gyarapított gyűjtemények, jelesen m. n. múzeum gyűjteményei, az országos Eszterházy képtár kézirata és részmetesztgyűjteménye a lipotaiak tüzetes megvizsgálása, netáni hiányainak kinyomozása s azok megküldetésére vezérő intézkedések javaialta hozatala végett a közoktatásiügyi miniszter hideghi gr. Mikó Imre elnökölte Csengery Antal alelnökölte, gr. Eszterházy Kálmán főispán, Haynald Lajos érsek, Horváth Árpád, Hunfalvy Pál, dr. Margó Tivadar, Ráth György egyetemi tanár, orsz. képzőművészeti tanács tagja, Szabó Károly az erdélyi múzeum könyvtárnoka P. Szathmáry Károly és Torma Károly országgyűlési képviselők, mint bizottsági tagok meghívással

egy bizottmányt küldött ki, melynek eredménye annak idején közudomásra fog juttatni.

\* Miért vert meg bennünket a porosz 1866-ban Königrätznél? E kérdésre megfelel a „M. A.” mai száma egy c. c. cikkben következők: „S megvert bennünket a porosz: most az Ausztriában elhatalmasodott zsidó liberális az eredményezte volt, hogy egész államgépzetünk egy nagyszerű család legyen, hogy katonáink, fegyvereink és váraink csak a papirosnak létezzenek, hogy a sereg élére oly protestans állítsassék, ki elég vakmerő volt, az eldöntő csata előestéjén azt mondani: Nem szorultunk az Istenne csak maradjon ő neutrális, majd elvégzem a többi én, — mi közben alkalmasint, tábori főnökre, hagyakozott, ki — keresztelt zsidó volt. E zsidó szellemnek, mely a haza és trónért harczoló katonáinkat csupa családból az éhhaláluk szolgálatába ki O szországhoz, okozta, hogy a háboru után egy protestans pártizminiszter hénytelen volt erőt fölvágni, mert a háboru alatt a zsidókkal összejárva, megosalta, tönkre tette az államot!”

\* Egy faképviselet dolgai. Szt. István helységben, Villány közelében, a templom tatarozása alkalmával egy fából faragott bálványra akadtak, mely az atyáistot ábrázolta, persze csak a lakosság művelésének megfelelőleg. A kopott fölületen látható festéknaradványok azon rég letűlt jobb időről tanuskodtak, midőn a fakép vörös köpeny és kék tárbán pompázva fogadta a hívők

seregének hódolatát. Hogy láb alatt ne legyen, azon időre, míg a padlás ujítása tart, a plébános felszerelte állították föl. — Innen azonban, hogy hiába ne foglaljon helyet, a plébános a kertjébe tette át — madárijesztőnek, s hogy annál jobban imponáljon, egy ült-kopott kalapot nyomtatott fejébe, s vállaira egy rongyos ruhadarabot akasztott. Itt sem maradhatott sokáig, mert egy éjjel csitultan tolvajok őt ellopták s a falu zsidójának boltja elé helyezték. Ez reggel kinyitja a boltajtót, s kéri tőle, hogy mivel szolgálhat neki; az persze nem szót semmit. A boltos azt híven, hogy egy holttestet van dolga. Jjeden csapja be a boltajtót s lármát üt. Az elírt szomszédok aztán fölsimertek benne a plébános csöszét s diadalal vitték vissza gazdájának.

— Merénylet a vasut ellen. A tegnapi 8 órakor Pozony és Bics közt közlekedő gyorsvonatra a pozsonyi alagút közelében egy hatalmas, több fontnyi nehézségű követ hajítottak, mely az első kocsi hátsó coupéjába repült, az ablakot szétrombolta, úgy hogy az üvegdarabok egészen elboríták a coupé belsejét, de a nélkül, hogy a benn ülő utast, vagy a szomszéd coupéban egyedül ülő Lávay urat megsértették volna. A szükség vizsgálat azonnal elrendeltetett.

### Üzleti tudósítás.

Arad, szept. 11.  
(Braun és Kohntól.) A gabnaüzletbeni han-

gult tartósan szilárd, miután a fogyasztási kereslet igen élénk, s nevezetesen a szeszgyártáshoz szükséges gabonamennyiség Arad 2 1/2 - 5 krral emelkedett mértékent. — Szesz nagybán 60 kr, részletben 61 kr foka hordóstól.

Pest, szept. 11.

(Aradi Lloyd távirat.) Készletbuzaváltozatlan, szokványos szilárdabb: 6 frt 58 - 60 kr, tavaszi 6 frt 85 - 90 kr, kukorica szintén szilárdabb; egészben kevés üzlet.

Az aradmegyei takarékpénztár a takarékpénztári betételeket 6 százalékkal kamatoztatja, leszámítol naponta piaci és telepített váltókat, előlegez értékpapírokra és nyers terményekre, mindennemű állam- és értékpapírok megvételét és eladását a pesti és bécsi börzén a legillendőbb feltételek mellett eszközöl.

### Távirati tudósítás.

a bécsi börzéről 1872. szeptember 11-én.

|                        |        |                    |         |
|------------------------|--------|--------------------|---------|
| 50/0, Metaliques . . . | 66.40  | Hitteltőzset . . . | 339.20  |
| Nemzeti kölcsön . .    | 71.4   | Váltó Londonra . . | 108.90  |
| 1860 évi kölcsön . .   | 104.60 | Értel . . . . .    | 107.0   |
| Bankrésztvény . . .    | 8.87   | Arany . . . . .    | 524 1/2 |

20 frank-darabok 8.70

A szerkesztésért felelős: Bettelheim Vilmos.

## Lóverseny hirdetés.

Arad város és a csálai erdő közti térségen f. évi szeptember hó 15-én délutáni 2 órakor

# LÓVERSENY

fog tartatni.

919-2-3

Helyek ára:

Belépti-jegy a gyepré (mely más jegy tulajdonosára nézve is kötelező) 10 kr.

A fedéllel ellátott néző épületben.

Egy páholy 7 frt. — Ülő-hely 1 frt. — Álló-hely 50 kr.

Pléh-jegy (mely a pályára való belépésre is jogot ad) 3 forint.

Jegyek mátol fogva előre válthatók Bettelheim testvérek könyvkereskedésében és a versenyt megelőzőleg egy órával a versenypénztáránál.

A kedvező idjárás folytán a sziló igen sokat javul és így a hegyközég elhatározta hogy a pankotai szüret nem 16-án, amint usagilag hirdette volt, hanem **évi 23-án** fog megtartatni.

Pankota, 1872. szeptember 10-én.

Waller Antal,  
hegykapitány.

943-1-3

## BLAU JÁNOS

férfi-ruha készítő,

főter, Minorita-zárda épületében Aradon,

tisztelettel jelenti a nagyrődemű közönségnek, miszerint dusan berendezett kész férfi-ruha rak árát a közlgő őszi és téli idényre új áukkal és az 1873. május havában megnyitandó világkiállításon kiállítandó

legfinomabb nadrág és felöltő szövetek

s egyéb keresett cikkekkel felszerelte.

Egyszersmind tudatja, hogy minden szakmájába vágó férfi és gyermek öltönyök készítésére vonatkozó megrendeléseket elfogad, miket a leggyorsabban, pontosan és a legutáynosabb árak mellett fogautasít.

925-2\*

## Hirdetés.

Pankotai leánynevelőintézetemben a rendes oktatás kézimunkával összekapcsolt tanfolyam f. évi október hó 1-én veszi kezdetét. A teljes ellátási, úgy tanítási díj iránt értekezhetni írásilag vagy személyesen Pankotán

Bichter Gaál Amáli,  
ez alatt az iskolában.

94-1-3

## Eladó szőlők.

Egy 6 holdas igen jó karban lévő hegyi-sziló Muszkán, az országut mellett, mely a mult évben 600 akó bo termelt és az ideit termés sem leend kevesebb, továbbá 8 db 70 akós hordó és minden kellékkel ellátott lak és présház, istálló és kocsiszin:

Valamint Arad Ségá külvárosában egy 3 és fél holdas kerti-sziló, melynek ideit termé 200 akó borra számíttatik, nagy számú nemes gyümölcsfakkal és többrendű oltványokkal, tágas présház, lakás, úgy szintén minden mellék eszközökkel együtt szabad kézből eladó. E két sziló a télén át fedve volt s a tavaszi fagytól ment. Értékezhethi Aradon, pesti ut 2. sz. alatt a tulajdonosnál.

\*06 8 3

## Makk árverési hirdetmény.

Méltóságos Gróf Karácsonyi Guidó ur! Aradmegyébe kebeleztet Nádasi birtokához tartozó mintegy 16000 hold erdőterületen, mely több folyókkal el van látva az id-ig gazdag tölgy-makktermés f. évi szept. hó 29. napján délelőtti órákban az uradalmi lakban tartandó nyilvános árverésen bérbe fog adatni, — melyre a venni szándékozók ezennel meghívának.

934-2-3

A tisztartóság.

Laptulajdonos Bettelheim Vilmos. — Arad, 1872. Nyomatja és kiadja Kethy Lipót (főter, a Minoriták zárdájával szemben.)

### Hirdetmény.

Az Arad városi árverésének 265/1872. sz. végzése folytán az Arad városi Mihály utcában 15. sz. a. fekvő házbe telek, mely Ottlakán Száva hagyatka és Ottlakán Flora tulajdonát képevi 1-72. évi október hó 22. és szükség esetén 1872 évi november hó 22. napján délelőtti 9 órakor az aradi kir. törvényszék teleknyvi irodájában következők árverési feltételek mellett el fog adatni:

1-ör. A kikéltési ár 150 frt, melyen alul a kérdéses ingatlan el nem adatik.  
2-ör. Az árverelő kötelesek a becserkelt 10/100-át az árverelő bíró kezéhez készpénzben bányar fejében letenni.  
3-ör. A legbübbet ígérő vevő köteles a bánáthér betudása mellett a vételár 1/3 részét azonnal az árverelő bíró kezéhez, a hátralévő két harmadrészt pedig az árverésnek gyámhatósági jog törént jóváhagyása után 8 napok alatt befizetni.  
4-ör. Vevő a vételár első részletének befizetése után a megvett ingatlanágnak azonnal telleges birtokába lép, de annak tulajdonát azonban csak a vételár teljes befizetése után a teleknyvi átírás által nyeri meg.

5-ör. A birtok átruházási illetéket egyedül vevő viseli.  
Kelt az aradi kir. tvszéknek mint tkvi hatóságnak 1872. évi június 8-án tartott üléséből.

Az aradi kir. tvszéknek tkvi hatósága.

## Hebegőket

a legrövidebb idő alatt biztosan s tökéletesen gyógyítok.

Schwarz Mózes,  
Nadudvaron,  
u. p. P. Ludauy.

944-1-2

## Hirdetmény.

Alólirott hegykapitány ezennel közhirrő teszi, miszerint a mokrai promontoriumban a szüret határnapja a hegyszék által folyó évi szeptember hó 16-ik napjára határozottat.

Kelt Mokrán, 1872. szeptember 9.

Czárán Antal,  
hegykapitány.

940-2-2

### Árverési hirdetmény.

Heeger Ernőnek 3000 frt. és járulékalitovábbá Hochtinger Hermannak 354 frt. 23 kr. és járulékalit Arad városi Eckhart Martina elleni lefolytatott végrehajtási ügyében 1872. évi 51/1872. sz. a. kelt árverési végzésénél fogva az Arad városi 834. sz. tjbéu Eckhart Paschlinger Martina nevére felvett 8468 frt illetve 105 2 frtra becsült az urali-utczai 11 számú földszintes ház és hozzá tartozó be telekbel álló ingatlanosság kikéltási összegű elfogadott becsár 10/100-nak letétele mellett 1872. évi október hó 12-ik napján délelőtti 9 órakor az aradi kir. tvszéknek mint tkvi hatóságnak 1872. évi június 8-án tartott üléséből.

Vevő a vételár 1-30 harmadát a bánáthér betudása mellett azonnal az árverelő bíró kezébe, más 20 keze hoz a második harmad részt az árverés után 8 nap alatt a bánáthér betudása mellett a vételár 1/3 részét azonnal az árverési kikéltő kezéhez a másik fele részét pedig egy hó alatt az árverés napja ói számitva 6/100 kamattal a Boro-jenői kir. tszéknel befizetni. Ellenevben vevő karára és vezélyére kituzendó csupán egy árverésé ingatlanság az előbbi vételár alól is a legbübbet ígérőnek el fog adatni.

Vevő a vételár első részletének befizetése után a megvett ingatlanágnak azonnal telleges birtokába lép, annak tulajdonát azonban csak az egész vételár befizetése után tkvi átírás által nyeri meg.

A birtok átruházási illetéket egyedül vevő viseli.

Ezzel egyszersmind azon jelzálogos hitelezők, kik nem ezen tkvi hatóság székhelyén vagy annak közelében laknak, felhívatván, hogy a prts. 433. §-hoz képest itt helyben megbízottat rendelkeznek, s azok nevét az eladásig jelentésük be, egyutt mindazok, kik a lefoglalt javat iránt tulajdoni vagy más igényt érvényesíthetnek vélnék felszólíttatnak, miként a prtk. rds. 466. §- értelmében igénykeresetüket törvényszabta határidő alatt nyújtsák be.

Kelt az aradi kir. törvényszéknek mint tkvnyvi hatóságnak 1872. évi július hó 31-ik napján tartott üléséből.

Az aradi kir. törvényszék mint tkvi hatóság.

### Árverési hirdetmény.

Vasváry Málvin részéről Kozma Károlyné Andrási Erzsébet elleni végrehajtási ügyben 1872. évi 51/1872. sz. a. kelt árverési végzésénél fogva a Bányai közszégi 48 sz. telekjegyzőkönyvben Andrási Erzsébet nevére felvett 1773 frt. 50 kr-ra becsült ház, mellő épületek be telek fele részéből álló ingatlanosság a kikéltási összegű elfogadott becsár 10/100-nak letétele mellett 1872. évi október hó 23-ik napján délelőtti 9 órakor az aradi kir. tvszéknek mint tkvi hatóságnak 1872. évi június 8-án tartott üléséből.

A legbübbet ígérő vevő köteles a bánáthér betudása mellett a vételár fele részét azonnal az árverési kikéltő kezéhez a másik fele részét pedig egy hó alatt az árverés napja ói számitva 6/100 kamattal a Boro-jenői kir. tszéknel befizetni. Ellenevben vevő karára és vezélyére kituzendó csupán egy árverésé ingatlanság az előbbi vételár alól is a legbübbet ígérőnek el fog adatni.

Vevő a vételár első részletének befizetése után a megvett ingatlanágnak azonnal telleges birtokába lép, annak tulajdonát azonban csak az egész vételár befizetése után tkvi átírás által nyeri meg.

A birtok átruházási illetéket egyedül vevő viseli.

Ezzel egyszersmind azon jelzálogos hitelezők, kik nem ezen tkvi hatóság székhelyén vagy annak közelében laknak, felhívatván, hogy a prts. 433. §-hoz képest itt helyben megbízottat rendelkeznek, s azok nevét az eladásig jelentésük be, egyutt mindazok, kik a lefoglalt javat iránt tulajdoni vagy más igényt érvényesíthetnek vélnék felszólíttatnak, miként a prtk. rds. 466. §- értelmében igénykeresetüket törvényszabta határidő alatt nyújtsák be.

Kelt az aradi kir. törvényszéknek mint tkvnyvi hatóságnak 1872. évi június hó 31-ik napján tartott üléséből.

Az aradi kir. törvényszék mint tkvi hatóság.

## Butorraktári hirdetés.

Tisztelettel alólirottaknak van szerencsájuk a nagyrődemű közönséggel tudatni, miszerint a megyeház-utczai 1-50 számú házban létező

asztalos és kárpitos butorraktárukat

saját készítményű egyszerűbb és finom, új divatu munkákkal unjonak és mindenemű igényeknek megfelelőleg gazdagon felszerelték. Mindennemű megrendelések pontos munka és jutányos árak biztosítása mellett mindenkor e fogadtatnak.

Tisztelettel

Aszalai és Kehrér.

926-2-3

Az általán ismert jelentékeny hírnevű és közkedvességben növekedő Dr. Popp J. G. főle

## Anatherin-szájviz

a legjobb bizonyítékát nyújtja kitűnőségének, miért is az a fogak tisztítása és pségbentartása, nemkülönben beállott fog- és szájbetegségek elhárítására szolgáló legbiztos szer gyantán mindenkinél lelkiismeretesen ajánlathatik.

Egy üveg ára 1 frt 40 kr. o. é.

14-5-7

Dr. POPP J. G.

## Anatherin-fogpásztája.

Fennírntett fogpásztája egyike a legnyelmesb fogtisztító szerekeknek, mert az semmifele egészségrontó anyagot nem tartalmaz, s annak és-nyartalma részei a f g fenylemezbe hatnak a nélkül, hogy ezt megrongálják, valamint a pázta a fogakat tisztítván, egyuttal a fogfájdalmat és nyálkahártyákat enyhíti, és eloszlatja, a szájrészeket kelemenlen itzól és szagtól megóvjá és frissíti, s a fogak fehérség s tisztaságban gyarapodnak.

Különösen ajánlható a fogpásztá szárazon vagy vizen utazóknak, miután az sem ki nem öthetetik, sem pedig a mindennapi használat folytán nyert nedvesség által sem romlik meg.

Egy doboz ára 1 frt 22 kr.

Aradon: Tones és társa, Prinner W. S. uraknál, továbbá Elias Henrik, Schwellengreber J., Elias Armin, Ströbl F., Reinhardt és Bendix, és Bisztriczky József urak kereskedésében.

Pécán: Stiller Ag. gyógyszerész, Nagy-Lakon: Lenhardt gyógyszerész, Gyulán: Müller gyógyszerész, Simándon: Csiky gyógyszerész, Pankotán: Tausi gyógyszerész, Hód-Mező-Vásárhelyen: Adler J. gyógyszerész, Orosházán: Medveczki gyógyszerész, Sarkadon: Trajanovits Gyógyszerész, Makón: Wail Mark, Sikló-ön Nyers gyógyszerész, Vásháryen: Büchler, N-Szt-Miklósön: Naholt gyógyszerész, Mikó M., Szegeden: Kovács M. és Kovács L. gyógyszerész, Hatzfeld Schmur F., Szentes: Eisoldörfer gyógyszerész, Szabadka: Mikó, Pélegyháza Hoffer gyógyszerész, Lippa: Bán J. Zsef gyógyszerész, Borsórmény: Lányi M. gyógyszerész Nagy-Várad: Janki J., Huzella M., Bertsinszky K. és Khon F. Halas: Novák gyógyszerész, Uj-Arad: Wagner C., Temesvár: Szandaváry Lajos, Quiriny A. gyógyszerész, Kraul J., Jaaner K. és Poe J. C. gyógyszerész, Déva: Bosniák és Gergely, Baja: Erzfeld fia, Czegeld: Porhay A. gyógyszerész, Datta: Braumüller J. gyógyszerész, — N. Kikinda Kiaslinger M., Illak Kempner L.

445/1872.

937-2-3

445/1872.

935-2-3

### Arverési hirdetmény.

Péterffy Antalnak Petrovits Xtna ny is mint kisk. fia Aral természetesen és törv. gámja elleni végrehajtási ügyben 451/1872. sz. a. kelt árverési végzésénél fogva az O P c ka közszégi 518. sz. telekjegyzőkönyvben Petrovits Aurel nevére felvett 192 frtra becsült az 118. sz. ház, be telek és 1/4 földből álló ingatlanság Bugár Tód r illető fele részére a kikéltási összegű elfogadott becsár 10/100-nak letétele mellett 1872. évi október hó 14-ik napján délelőtti 9 órakor az aradi kir. tvszéknek mint tkvi hatóságnak 1872. évi június 8-án tartott üléséből.

Vevő a vételár első részletének befizetése után a megvett ingatlanágnak azonnal telleges birtokába lép, annak tulajdonát azonban csak az egész vételár befizetése után tkvi átírás által nyeri meg.

A birtok átruházási illetéket egyedül vevő viseli.

Ezzel egyszersmind azon jelzálogos hitelezők, kik nem ezen tkvi hatóság székhelyén vagy annak közelében laknak, felhívatván, hogy a prts. 433. §-hoz képest itt helyben megbízottat rendelkeznek, s azok nevét az eladásig jelentésük be, egyutt mindazok, kik a lefoglalt javat iránt tulajdoni vagy más igényt érvényesíthetnek vélnék felszólíttatnak, miként a prtk. rds. 466. §- értelmében igénykeresetüket törvényszabta határidő alatt nyújtsák be.

Kelt az aradi kir. törvényszéknek mint tkvnyvi hatóságnak 1872. évi június hó 31-ik napján tartott üléséből.

Az aradi kir. törvényszék mint tkvi hatóság.

### Arverési hirdetmény.

Grozdi Jankunak mint felperesnek Bugár Todor mint alperes elleni végrehajtási ügyben 451/1872. sz. a. kelt árverési végzésénél fogva a Paulis közszégi 308. sz. tjbéu Bugár Todor és Bugár Flora nevére felvett 1661 frt 40 kr-ra becsült 118. sz. ház, be telek és 1/4 földből álló ingatlanság Bugár Tód r illető fele részére a kikéltási összegű elfogadott becsár 10/100-nak letétele mellett 1872. évi október hó 19-ik napján délelőtti 9 órakor az aradi kir. tvszéknek mint tkvi hatóságnak 1872. évi június 8-án tartott üléséből.

Vevő köteles a vételár felét a bánáthér betudása mellett azonnal letételekkel a verelő bíró kezébe, más 20 keze hoz a második harmad részt az árverés után 8 nap alatt a bánáthér betudása mellett a vételár 1/3 részét azonnal az árverési kikéltő kezéhez a másik fele részét pedig egy hó alatt az árverés napja ói számitva 6/100 kamattal az aradi kir. törvényszéknek mint tkvi hatóságnak 1872. évi június 8-án tartott üléséből.

Vevő a vételár első részletének befizetése után a megvett ingatlanágnak azonnal telleges birtokába lép, annak tulajdonát azonban csak az egész vételár befizetése után tkvi átírás által nyeri meg.

A birtok átruházási illetéket egyedül vevő viseli.

Ezzel egyszersmind azon jelzálogos hitelezők, kik nem ezen tkvi hatóság székhelyén vagy annak közelében laknak, felhívatván, hogy a prts. 433. §-hoz képest itt helyben megbízottat rendelkeznek, s azok nevét az eladásig jelentésük be, egyutt mindazok, kik a lefoglalt javat iránt tulajdoni vagy más igényt érvényesíthetnek vélnék felszólíttatnak, miként a prtk. rds. 466. §- értelmében igénykeresetüket törvényszabta határidő alatt nyújtsák be.

Kelt az Aradi kir. törvényszéknek mint tkvi hatóságnak 1872. évi augusztus hó 14-ik napján tartott üléséből.

Az aradi kir. tvszék mint tkvi hatóság.